www.ba8.org

حەیز

١- پێناسەی حەیز:

ئەصلی حەیز لە زمانی عەرەبیدا واتە: لەبەر ڕۆیشتن (سَیَلان) وە مەبەست لە حەیز لێرەدا ئەو خوێنەیە کە لە پێشی ئافرەتەوە دێتە دەرێ لەکاتی لەش ساغیدا، بەبێ هۆی منداڵ بوونی، یا پەردە دڕانی.

٢- کاتەکەی:

زۆر لە زانایان ڕایان وایە هەتا ئافرەت نەگاتە نۆ ساڵ لە تەمەن کاتی حەیزی نایات، جا ئەگەر پێش ئەو تەمەنە خوێنی بینی خوێنی حەیز نیە، بەڵکو خوێنی نەخۆشی و ناسازیە، وە هیچ بەڵگەیەك نیە لەسەر ئەوەی کە حەیز لە تەمەنی ئافرەتدا کۆتایی‌یەکی دیاری کراوی هەیەو تێیدا ئەوەستێ، وە هەرکاتێك پیرەژنێك لەو پیری‌یەیدا خوێنی بینی ئەوە خوێنی حەیزە.

٣- ڕەنگەکەی:

مەرجە خوێنی حەیز لەسەر ڕەنگێك لەم ڕەنگە خوێنانەی خوارەوە بێت.

(أ) ڕەش: بەپێی حەدیسی (فاطمة)ی کچی ئەبی حوبەیش کاتێ تووشی حەیزی هەمیشەیی بوو، پێغەمبەر ﷺ پێی فەرموو: (ئەگەر خوێنەکە خوێنی حەیز بوو ئەوە ڕەشە و ئەناسرێ، جا ئەگەر وابوو ئەو ماوەیە واز لە نوێژ کردن بهێنە، وە ئەگەر ڕەنگێکی تری هەبوو دەست نوێژ بگرە و نوێژ بکە چونکە ئەوە دەمارە) رواه أبوداود والنسائي وابن حبان والدارقطني[1].

(دارقطني) دەفەرمووێت: گێڕەرەوەکانی ئەم (حدیث)ە هەموو جێی باوەڕن، وە حاکمیش گێڕاویەتی‌یەوە و دەفەرمووێت: لەسەر مەرجی موسلیم.

(ب) سوور: چونکە لە بنەڕەتدا ڕەنگی خوێن سوورە.

(جـ) زەرد: ئەویش جۆرە ئاوێکە بە ئافرەتدا دێتە خوارەوە وەك کێم وایە و زەردی‌یەکەی زۆرترە.

(د) لیّل: ئەمیش لەنێوان سپێتی و ڕەشی دایە وەك ئاوێکی پیس، بەپێی ئەوەی عەلقەمەی کوڕی ئەبی عەلقەمە لە مەرجانەی دایکی‌یەوە ئەگێڕێتەوە کە کارەکەری عائیشە بوو خوا لێی ڕازی بێت دەفەرمووێت: ژنان لەناو قوتووەکانیاندا لۆکەیان ئەنارد بۆ عائیشە کە زەردی پێوە بوو ئەویش ئەی فەرموو: پەلە مەکەن هەتا لۆکەکە بە سپێتی ئەبینن. مالیك و موحەممەدی کوڕی حەسەن گێڕاویانەتەوەو بوخاری بە موعەللەقی.

([1]) حەدیسەکە صەحیحە وەك شێخ ئەلبانی دەفەرمووێت لە (الإرواء) دا بە ژمارە (٢٠٤).

www.ba8.org

وه زەردایی و لیڵی کاتێ بە حەیز دائەنرێ کە لە ڕۆژانی حەیزا بوو، وە لە غەیری ڕۆژانی حەیزدا بە حەیز دانانرێت[۲] بەپێی (حديث)ی (أم عطية) خوا لێی ڕازی بێت کە دەفەرموویت: (ئێمە زەردایی و لیڵی دووای پاك بوونەوەمان بە هیچ نەئەزانی) ئەبو داود وبوخاری گێڕاویانەتەوە، وە بوخاری -دووای پاك بوونەوەی- باس نەکردووە.

٤- ماوەکەی:

لایەنی کەمی و زۆری حەیز دیاری ناکرێت، وە دەربارەی دیاری کردنی ماوەکەی شتێکی وا نەهاتووە کە بەڵگەی پێ بهێنرێتەوە. لەپاشاندا بۆ ئافرەتان کاتێك هەیە وەك عادەت لەسەری ئەڕۆن و ماوەکەی دیاری ئەکەن، بەپێی حەدیسی ئوموسەلەمە خوا لێی ڕازی بێت دەفەرموویت: (خۆی دەربارەی ئافرەتێك کە خوێنی لەبەر بڕوات بە هەمیشەیی پرسیاری کردووە لە پێغەمبەر ﷺ ئەویش فەرموویەتی: (با تەماشای ماوەی ئەو شەوو ڕۆژە بکات کە ئەو لە هەر مانگێکدا تووشی حەیز ئەبوو تێیاندا، جا بە ئەندازەی ئەو ماوەیە با نوێژ نەکات، وە کە ئەو ئەندازەیە ڕۆیشت با خۆی بشوات و پارچە پەڕۆیەك بە خۆیەوە هەڵگرێ و نوێژ بکات) رواه الخمسة إلا الترمذي.

بەڵام ئەگەر عادەتێکی دیاری کراوی نەبوو کە لە حەیزا لەسەری بڕوات، ئەبێ سەیری نیشانەکانی خوێنەکەی بکات. بەپێی (حديث)ەکەی (فاطمة) ی کچی ئەبی حوبەیش کە لە پێشەوە باس کرا، کە پێغەمبەر ﷺ تێیدا ئەفەرموویت: (إذَا كَانَ دَمُ الحَيضَةِ فَإنَّهُ أَسوَدُ يُعرَفُ). واتە: ئەگەر ئەو خوێنە خوێنی حەیز بوو، ئەوە ڕەشەو ئەناسرێ. جا ئەم (حديث)ە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خوێنی حەیز جیاوازە لە خوێنی غەیری حەیز، وە ناسراویشە لەلای ئافرەتان.

٥- ماوەی پاکێتی نێوان دوو حەیز:

زانایان لەسەر ئەوە ڕێکن کە ماوەی زۆری پاکیەتی نێوان دوو حەیز ئەندازەیەکی دیاری کراوی نیە، وە ئیختلافیان هەیە لە ماوەی هەرە کەمی پاکێتیدا، جا هەندێکیان ماوەی هەرە کەمیان بە پانزە ڕۆژ داناوە، وە هەندێکیان بۆ ئەوە چوون کە سیانزە ڕۆژ بێت، وە لە ڕاستی دا دەربارەی دیاری کردنی ماوەی هەرە کەمی شتێکی وا نەهاتووە بکرێتە بەڵگە و کاری پێ بکرێت.

---

(۲) ئەم (مرجانة)یە کەس بەهێزی نەکردووە جگە لە ئیبنوحیببان نەبێت، بەڵام (عمرة)ش شوێن ئەم کەوتوەو مانای ئەم حەدیسەی هێناوە لە عائیشەوە، بەیهەقی تەخریجی کردووە (۱/۳۳٦) بە سەنەدێکی حەسەن بڕوانە (إرواء الغليل ۱/۱۱۸/۱۹۸).

وە حەدیسەکە هەرچەندە مەوقوفە بەڵام حوکمی مەرفوعی هەیە لە چەند ڕوویەکەوە، بەهێزتریان ئەوەیە کە مەفهوومی حەدیسەکەی (أم عطية)ی باسکراو لە کیتابەکەدا شاهیدی بۆ ئەدا بە لەفزی: (ئێمە لە دوای پاك بوونەوە زەردی و لیڵیمان بە هیچ شتێك نەدەزانی)، ئەمە بە ڕیگای مەفهوم دەلالەت دەکاتە سەر ئەوەی ئەوان ئەمەیان بەر لە پاك بوونەوە بە حەیز دادەنا، وەئەمە مەزهەبی جمهورە هەروەك شەوکانی دەفەرموویت.

وە من لە زوەوە پێم وابو کە تەنها خوێنی ڕەش حەیزە بەپێی زاهیری حەدیسەکەی (فاطمة) ی کچی ئەبی حوبەیشی باسکراو لە کتێبەکەدا، پاشان بۆم ڕوون بۆوە لەکاتی تەعلیق نوسین لەسەر ئەم کیتابە کە حەق ئەوەیە کە سەید سابق باسی کردووە: کە سووری وزەردی ولیڵیشە، لەپێش پاك بونەوە، بەپێی حەدیسەکەی مەرجانە و شاهیدەکەی، هەروەها بۆم ڕون بۆوە کە حەدیسەکەی (فاطمة) (معارض) نییە بۆ حەدیسەکەی مەرجانەو شاهیدەکەی، چونکە ئەو لەبارەی ئافرەتی (مستحاضة)یە کە خوێنی حەیزو (استحاضة)ی لێ تێك چووە، جا ئەو ئافرەتە جیاوازی دەخاتە نێوان خوێنی (استحاضة) و نێوان خوێنی حەیز بە ڕەشێتی، هەرکاتێك بینیتی واز لە نوێژ دێنێ، وە ئەگەر جگە لەمەش ببینێ ئەوە دەست بە نوێژ دەکات، وە حەدیسەکە جگە لەم واتایە هیچ هەڵ ناگرێت (تمام المنة).

www.ba8.org

زەیستانی – (نفاس)

١- پێناسەکەی:

ئەو خوێنەیە کە لە پێشی ئافرەت دێتە دەرێ بەهۆێ منداڵ بوونەوە ئەگەر لەبار چوونیش بێت.

٢- ماوەکەی:

لایەنی کەمی زەیستانی بێ سنوورە بە لەحزەیەك دێتە جێ، چونکە ئەگەر منداڵەکەی لێ بۆوە و خوێنەکەی وەستا، یا بێ ئەوەی خوێنی هەبێت منداڵەکەی ببێت، ئەو کاتە ئافرەتی پاك چی لەسەرە لە نوێژ و ڕۆژوو شتی تر ئەویش لەسەریەتی. بەڵام لایەنە زۆرەکەی چل ڕۆژە. بەپێی ئەوەی ئومموسەلەمە ئەگێڕێتەوە دەفەرمووێت: (ژنە زەیستانەکانی زەمانی پێغەمبەر ﷺ چل ڕۆژ دا ئەنیشتن) رواه الخمسة إلا النسائي.

وە (ترمذي) دووای ئەم (حديث)ە دەفەرمووێت: زانایان لە صەحابە و تابیعین و دووای ئەوانیش هەموو لەسەر ئەوە یەکن کە ئافرەتی زەیستان هەتا چل ڕۆژ نابێت نوێژ بکات، مەگەر پێش ئەوکاتە پاکی بە خۆیەوە ببینێ، ئەگەر پاکی بینی ئەبێ خۆی بشوات و نوێژەکانی دەست پێ بکاتەوە، وە ئەگەر دووای چل ڕۆژەکە خوێنی بینی بەشی زۆری زانایان ئەڵێن نابێ واز لە نوێژ کردن بهێنێت لەدووای چل ڕۆژ.

ئەوەی لەسەر حەیزدار و زەیستان حەرامە :

حەیزدار و زەیستان هاوبەشن لەگەڵ لەش گراندا لە هەموو ئەو شتانەدا کە لەسەر لەش گران حەرامە کە لەپێشەوە باسمان کرد، وە هەروەها لەوەدا هاوبەشن کە هەریەك لەم سیانە پێیان ئەووترێ خاوەنی (ڕووداوی بێ دەست نوێژی) گەورە، وە سەرەڕای ئەوەی کە باسمان کرد چەند شتێکی تریش هەن کە حەرامن لەسەر حەیزدار و زەیستان:

١- ڕۆژوو:

حەڵاڵ نیە بۆ ئافرەتی حەیزدار و زەیستان بەڕۆژوو بن، جا ئەگەر هات و بەڕۆژوو بوون ڕۆژووەکەیان دانامەزرێ و بە (باطل) ئەژمێررێ، وە واجبە لەسەریان لەدووای مانگی ڕەمەزان ئەو ڕۆژووانە بگرنەوە کە لە ڕۆژانی حەیز و زەیستانیدا لە دەستیان چووە، بەڵام واجب نیە لەسەریان نوێژی چوواوی ئەو ڕۆژانەیان بگرنەوە، بۆ ئەوەی نەبێتە بارێکی گران بەسەریانەوە، چونکە نوێژ زۆر دووبارە ئەبێتەوە، و وەك ڕۆژوو نیە ساڵی یەکجار بێت، بەپێی حەدیسی ئەبو سەعیدی خودری خوا لێی ڕازی بێت دەفەرمووێت: (جارێك یا جەژنی قوربان بوو یا جەژنی ڕەمەزان، پێغەمبەر ﷺ چوو بۆ (مصلی) ـ شوێنی نوێژی جەژن ـ بەلای کۆمەڵێك ئافرەتدا تێپەڕی و فەرمووی: (ئەی چینی ئافرەتان صەدەقە بکەن چونکە من ئێوەم بینیوە بەشی زۆری دۆزەخیانن) ووتیان: بۆچی ئەی نێرراوی خوا؟ فەرمووی: (زۆر جنێو ئەدەن و ئینکاری چاکەی مێردەکانتان ئەکەن. من عەقڵ ناتەواو دین ناتەواوانێکم نەبینیوە وەك ئێوە، کە هۆشی پیاوی دوربین و دانا بەرێ!) ووتیان: ناتەواوی دین و عەقڵمان چی‌یە ئەی نێرراوی خوا؟ فەرمووی: (ئایا شایەتی ئافرەتێك وەك نیوەی شایەتی پیاوێك نیە؟) ووتیان: بەڵێ وایە، فەرمووی: (ئەوە لە کەمی عەقڵی‌یەوەیەتی، ئایا ئەگەر تووشی حەیز بوو تەرکی نوێژو ڕۆژو ناکا؟) ووتیان: بەڵێ، فەرمووی: (دە ئەوەیە ناتەواوی دینەکەی) رواه البخاري ومسلم.

www.ba8.org

وه له (معاذة)هوه هاتوه دهفهرموویّت: (له عائیشهم پرسی خوا لێی ڕازی بێت ووتم: بۆچی ئافرەتی بێ نوێژ ڕۆژوو ئهگێڕێتهوهو نوێژ ناگێڕێتهوه؟ ووتی: ئێمه لهگهڵ پێغهمبهردا بووین کاتێ تووشی ئهوه ئههاتین فهرمانمان پێ ئهکرا ڕۆژووهکانمان بگرینهوه بهڵام فهرمانمان پێ نهکراوه نوێژهکانمان بگێڕینهوه) رواه الجماعة.

٢- سهر جێیی کردن – (الوطء):

ههموو موسڵمانان لهسهر ئهوه ئیجماعیان کردووه کۆن که چوونه لای ژنی حهیزدار یا زهیستان حهرامه به دهقی قورئان و سوننهت، وه دروست نیه چوونه لایان ههتا پاك نهبنهوه، بهپێی حهدیسی ئهنهس که دهفهرموێت: (جوولهکه ئهگهر ژنهکانیان تووشی حهیز بوونایه نهخواردنیان لهگهڵدا ئهخواردو نه ئهچوونه لایان، صهحابه لهو بارهیهوه له پێغهمبهریان پرسی ﷺ، جا خوای گهوره ئهم ئایهتانهی نارده خوارهوه که ئهفهرموێت: ﴿وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْمَحِيضِ ۖ قُلْ هُوَ أَذًى فَٱعْتَزِلُوا۟ ٱلنِّسَآءَ فِى ٱلْمَحِيضِ ۖ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّىٰ يَطْهُرْنَ ۖ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ ٱللَّهُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (البقرة/٢٢٢). واته: دهربارهی حهیز پرسیارت لێ ئهکهن بڵێ ئهوه ڕهنجو ئهزیهته لهبهر ئهوه لهکاتی حهیزا له ژنان دووری بکهن ومهچنه لایان ـ جیماعیان لهگهڵدا مهکهن ـ تا پاك ئهبنهوه، جا ئهگهر پاك بوونهوه بهو جۆرهی خوا فرمانی پێ کردوون بچنه لایان، بهڕاستی خوا تۆبهکاران و ئهوکهسانهی که خۆیان ڕائهگرن ـ له پیسی و تاوان ـ خۆش دهوێ و پاکانیشی خۆش دهوێ. جا پێغهمبهر ﷺ فهرمووی: (ههموو شتێکیان لهگهڵدا بکهن جگه له جیماع) رواه الجماعة إلا البخاري.

ئیمام نهوهوی دهفهرموێت: ئهگهر پیاوێکی موسڵمان باوهڕی وابێت که چوونه لای ئافرهتی حهیزدار له پێشیهوه حهڵاڵه، کافر ئهبێت و ههڵگهڕاوه (مرتد) ئهبێ له ئیسلام، بهڵام ئهگهر ئهوهی کرد بێ ئهوهی باوهڕی وابێت حهڵاڵه جا له بیری نهبوو یا نهیزانی حهرامه یا نهیزانی له حهیزدایه، ئهوه نه گوناهبار ئهبێت و نه کهفارهتی لهسهر ئهبێت، وه ئهگهر به ئهنقهست ئهوهی کردو ئهشیزانی که له حهیزدایه و ئهشیزانی که حهرامه و به ئارهزووی خۆی کردی، ئهوه تاوانێکی گهورهی کردووه و واجبه لهسهری تۆبهی لێ بکات، وه دهربارهی واجب بوونی کهفارهت لهسهر ئهو جۆره کهسانه دوو قهول ههیه، ڕاسترینیان ئهوهیه که دهفهرموێت: کهفارهتی لهسهر نیه، پاشان نهوهوی دهفهرموێت: جۆری دووهم ئهوهیه ئارهزووی خۆی پێ بشکێنێ لهسهرووی ناوکیهوه و خوارووی ئهژنۆیهوه ئهمهش حهڵاڵه بهڕای ههموو (إجماع).

وه جۆری سێیهم ئهوهیه ئارهزووی خۆی پێ بشکێنێ بهنێوان ناوك و ئهژنۆی بهڵام نهچێ بهلای پاش و پێشیدا. وه بهشی زۆری زانایان ڕایان وایه ئهم کاره حهرامه.

لهپاشاندا نهوهوی بۆ ئهوهی نێوان ناوك و ئهژنۆ ئهو قهولهی ههڵبژاردووه که ئهڵێ حهڵاڵه، بهڵام کهڕاههتی ههیه لهبهر ئهوهی بههێزترین قهوله له ڕووی بهڵگهوه. ـ قسهکهی نهوهوی تهواو بوو به کورتی ـ .

وه ئهو بهڵگهیهی ئاماژهی بۆ کردووه ئهوهیه که له خێزانهکانی پێغهمبهرهوه ﷺ ئهگێڕنهوه دهفهرموون: ئهگهر شتێکی بویستایه له خێزانی که له حهیزدا بووایه شتێکی ئهدا بهسهر عهورهتی خێزانهکهیدا. ئهبوداود گێڕاویهتیهوه، (حافظ) دهفهرموێت: ئیسنادهکهی بههێزه.

وه له مهسروقی کوڕی ئهجدهعهوه هاتووه دهفهرموێت: له عائیشهم پرسی؛ پیاو چی بۆ ههیه لهگهڵ خێزانی خۆیدا بیکات ئهگهر له حهیزدا بوو، ئهویش فهرمووی: ههموو شتێك جگه له عهورهت، بوخاری له تهئریخهکهیدا گێڕاویهتیهوه.

خوێنی بەردەوام (الإستحاضة)

١- پێناسەکەی:

(إستحاضة) هاتنە خوارەوەی خوێنە بە بەردەوامی بە پێشی ئافرەتدا لەناوەختدا.

٢- حاڵەتەکانی ئافرەتی هەردەم لە حەیزدا (مستحاضة):

(مستحاضة) ئافرەتی هەردەم لە حەیز سێ حاڵەتی هەیە.

(أ) : ئەوەیە پێش ئەوەی تووشی ئەو جۆرە حەیزە بێت ماوە و کاتی حەیزەکەی زانراو بێت بەلایەوە لەم حاڵەتەدا هەموو مانگێك ئەو ماوە زانراوە بە ماوەی بێ نوێژی دائەنرێت، و ماوەکەی تر بە (إستحاضة) حەیزی ناوەخت.

بەپێی حەدیسی ئومو سەلەمە ئەگێڕێتەوە کە ئەو دەربارەی ئافرەتێك کە بەردەوام خوێنی هەبێ لە پێغەمبەری ﷺ پرسی، ئەویش فەرمووی: (با تەماشای ماوەی ئەو شەوو ڕۆژانە بکات کە ئەو لە هەر مانگێکدا تووشی حەیز ئەبوو تێیاندا، جا بە ئەندازەی ئەو ماوەیە با نوێژ نەکات، وە کە ئەو ئەندازەیە ڕۆیشت با خۆی بشوات و پارچە پەڕۆیەك بە خۆیەوە هەڵگرێ و نوێژ بکات). رواه مالك والشافعي والخمسة إلا الترمذي.

نەوەوی دەفەرمووێت: ئەم (حديث) ە ئیسنادەکەی لەسەر (شیخین) ـ بوخاری و موسلیم ـ . (خطابي) دەفەرمووێت: ئەمە حوکمی ئەو ئافرەتانەیە کە لە کاتی ساغیدا پێش ئەوەی تووشی ئەم نەخۆشی‌یە بن لە هەر مانگێکدا ڕۆژانێکی دیاری کراویان هەبووە تێیدا تووشی حەیز بون، پاشان بە بەردەوامی ئەکەونە حەیزەوە و خوێنیان لێ ئەڕوا.

پێغەمبەر ﷺ فەرمان بەو جۆرە ئافرەتانە ئەکات کە واز لە نوێژ بهێنن بە ئەندازەی ئەو ڕۆژانەی کە تێیدا تووشی حەیز ئەبوون لە حاڵەتی ساغیاندا، جا کاتێ ژمارەی ئەو ڕۆژانەیان تەواو کرد یەکجار خۆیان بشۆرن و نوێژ بکەن، وە حوکمی ئەو جۆرە ئافرەتانە هەروەك حوکمی ئافرەتی خاوێن وایە.

(ب):

ئەوەیە بە بەردەوامی خوێنی هەبێت و ڕۆژەکانی حەیزی نەزانێت، جا یان لەبەر ئەوەی عادەتی خۆی لەبیر چۆتەوە، یان کاتێك بالغ بوو بەو شێوەیە هەمیشە حەیزدار بووە و ناتوانێ خوێنی حەیزی لە خوێنی تر جیا بکاتەوە. جا لەم حاڵەتەدا حەیزەکەی لە مانگدا شەش ڕۆژ یا حەوت ڕۆژی بۆ دائەنرێت لەسەر عادەتی بەشی زۆری ژنان، بەپێی حەدیسی حەمنەی کچی جەحش کە دەفەرمووێت: تووشی حەیزێکی هەمیشەیی توند بووم، هاتمە لای پێغەمبەر ﷺ لەو بارەیەوە پرسیاری لێ بکەم، سەیرم کرد لە ماڵی زەینەبی کچی جەحشی خوشکم بوو، ووتم: ئەی نێرراوی خوا تووشی حەیزێکی هەمیشەیی زۆر بووم، بە شێوەیەك نایەڵێت نوێژ و ڕۆژووەکانم بەجێ بهێنم، چ فەرمانێکت هەیە، فەرمووی: (لۆکەت بۆ وەصف ئەکەم بەکاری بهێنە چونکی خوێن لائەبا)، دەفەرمووێت ووتم: لەوە زۆرترە بە لۆکە بگیرسێتەوە، فەرمووی: (بە پەڕۆیەك توند بیبەستە وەك لغاوی بۆ بکەی)، ووتم: بە خوڕ پێمدا دێتە خوارەوە، فەرمووی: (فەرمانت پێ ئەکەم بە دوو شت هەرکامیانت کرد ئەوی تریانت لەسەر ئەکەوێ، وە ئەگەر توانایت بەسەر هەردووکیاندا هەبوو ئەوە بۆ خۆت چاکتر ئەزانی)، جا فەرمووی: (ئەوەی کە تووشت بووە لەقەیەکە لە لەقەکانی شەیتان ـ واتە ئازارێکە لەوەوە ـ جا شەش تا حەوت ڕۆژ کە هەر خوا ئەزانێ کەیە لە مانگدا حەیز دەبێ، خۆت دای بنێ هەتا کاتێ ئەزانی پاك ئەبیتەوە لەو حەیزە (بەپێی ئەو شەش حەوت ڕۆژە) خۆت بشۆ، بیستوچوار ڕۆژ یا

www.ba8.org

بیستوسێ شەووڕۆژ نوێژ بکەو بەڕۆژوو ببە، ئەمە بری ئەکەوێ، وە لە هەموو مانگێکدا بەو شێوەیە بکە هەروەك چۆن ئافرەتان حەیز ئەبینن و پاك ئەبنەوە بە پێی حەیز و پاکی ئەوان، وە ئەگەر توانیت نوێژی نیوەڕۆ درەنگ بخەیت و نوێژی عەسر زوو بکەیت، جا خۆت بشۆیت و ئەو دوو نوێژە نیوەڕۆو عەسرە پێکەوە بکەی، پاشان نوێژی ئێوارە درەنگ بخەیت و نوێژی خەوتنان زوو بکەیت، دوای ئەوە خۆت بشۆریت و هەردو نوێژە پێکەوە بکەیت ئەوە بیکە، وە لەگەڵ نوێژی بەیانیاندا هەڵسە خۆت بشۆو نوێژەکەی بەیانیانت بکە، وە بەو شێوەیە نوێژو ڕۆژوو بکە ئەگەر ئەتوانیت). وە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (ئەمەی دواییم بەلاوە باشترە لەم دوو شێوەیە). ئەحمەد و ئەبو داود و (ترمذي) گێڕاویانەتەوە، (ترمذي) دەفەرمووێت: ئەمە (حديث)ێکی حەسەن و صەحیحە. وە دەفەرمووێت: دەربارەی پرسیارم لە بوخاری کرد فەرمووی: (حديث)ێکی حەسەنە. ئەحمەدی کوڕی حەنبەل دەفەرمووێت: (حديث)ێکی حەسەن و صەحیحە.

(خطابي) لە تەعلیق و قسەکردن لەسەر ئەم (حديث)ە دەفەرمووێت: ئەمە ئافرەتێکە هەر لەسەرتاوە لەم حاڵەتەدا بووە، وە لە پێش ئەم حاڵەتەیدا ڕۆژانێکی زانراوی نەبووە بۆ حەیزەکەی، وە نەشی توانیوە خوێنی حەیزەکەی لە خوێنی تر جیا بکاتەوە، وە خوێنی بەردەوام بووە تاوەکو زاڵ بووە بەسەریدا، جا پێغەمبەر ﷺ کاری ئەم ئافرەتەی گێڕایەوە بۆ عورف و عادەت و حاڵی زۆربەی ئافرەتان، هەروەك چۆن کارەکەی لە عادەبونیدا لە هەر مانگێکدا یەکجار گێڕراوەتەوە بۆ عادەتی زۆربەی ئافرەتان. وە ئەم فرمایشەی ئەوە ئەگەیەنێ کە ئەفەرمووێ: (هەروەك چۆن ئافرەتان حەیز ئەبینن و پاك ئەبنەوە بەپێی ماوەی حەیز و پاکی ئەوان). (خطابي) دەفەرمووێت: ئەم (حديث)ە ئەصل و بنچینەیە بۆ ئەوەی حاڵی هەندێ لە ئافرەتان قیاس بکرێتە سەر حاڵی هەندێکی تریان لە مەسەلەی حەیز و دووگیانی و باڵغ بوون و وێنەی ئەمانە لە کاروباری ئافرەتاندا.

(جـ-): ئەوەیە عادەتێکی نەبێت لەسەری بڕوات، بەڵام بتوانێت خوێنی حەیزەکەی لە خوێنی تر جیا بکاتەوە، لەم حاڵەتەدا بەو جیا کردنەوەیە کار ئەکات بەپێی (حديث)ی (فاطمة) ی کچی ئەبی حوبەیش کە تووشی حەیزی بەردەوام بوو، پێغەمبەر ﷺ پێی فەرموو: (ئەگەر خوێنەکە خوێنی حەیز بێت ئەوە ڕەشەو ئەناسرێ، جا ئەگەر وابوو خۆت لە نوێژ بگرەوە، وە ئەگەر جۆرێکی تر بوو دەست نوێژ بگرەو نوێژەکەت بکە چونکە ئەوە دەمارە) وە ئەمە لە پێشەوە باس کرا.

٣- حوکمەکانی (مستحاضة) :

بۆ ئافرەتی هەمیشە حەیزدار (مستحاضة) چەند حوکمێك هەیە کە ئەمانەن:

یەکەم: ئەوەیە کە واجب نیە لەسەری یەکجار زیاتر خۆی بشوات بۆ نوێژ کاتێ حەیزەکەی کۆتایی دێت. ئەمەش ڕای جومهوری زانایانە لە سەلەف و خەلەف (پێشین و دوایین).

دووەم: ئەویە کە واجبە لەسەری بۆ هەموو نوێژێك دەست نوێژ بگرێ، بەپێی فەرموودەکەی پێغەمبەر ﷺ لە ریوایەتەکەی بوخاری دا کە ئەفەرمووێت: (پاشان بۆ هەموو نوێژێك دەست نوێژ بگرە)، وە لای مالیك (مستحب)ە بۆ ئەو جۆرە ژنانە دەست نوێژ گرتن بۆ هەموو نوێژێك، وە واجب نیە لەسەری دەست نوێژ بۆ هەموو نوێژێك تازە بکاتەوە بە ڕووداوێکی تر نەبێت کە بەسەریا دێ.

سێیەم: ئەوەیە کە فەرجی بشوات پێش دەست نوێژ گرتن، پاشان پارچە پەڕۆیەك یا لۆکەیەکی تێ ئاخنێ بۆ ئەوەی پیسی نەمێنێ و کەم ببێتەوە، جا ئەگەر بەو شێوەیەش خوێن هەر هات لەگەڵ ئەوانەدا بە پەڕۆیەك خۆی هەڵبەستێ ئەمەش واجب نیە لەسەری بەڵام باشترە.

چوارەم: ئەوەیە پێش هاتنی کاتی نوێژ دەست نوێژ نەگرێت بەڕای جومهوری زانایان چونکە خاوێنیێتی زەروریە، کەواتە بۆی نیە پێش کاتی پیویستی بخات٠

پێنجەم: دروستە بۆ پیاوەکەی بچێتە لای هەتاوەکو لە کاتی هاتنە خوارەوەی خوێنیش هەر دروستە. بەڕای جومهوری زانایان چونکە بەڵگە نەهاتووە لەسەر حەرامیەتی جیماع کردنی.

ئیبنوعەبباس دەفەرموویێت: ئەو ئافرەتانەی تووشی حەیزی هەمیشەیی بوون ئەگەر نوێژ بکەن دروستە پیاوەکانیشیان بچنە لایان چونکە نوێژ گەورەترە، بوخاری ریوایەتی کردووە. واتە: ئەگەر دروست بێت نوێژ بکات لەحاڵەتێکدا کە خوێنی لەبەر ئەڕوا، و نوێژیش گەورەترین شتە کە خاوێنییێتی پێویستە، چونە لایش بۆی دروستە، وە لە عیکریمەی کچی حەمنەوە هاتووە کە (ئەو لە حەیزی هەمیشەیی دا بووە و مێردەکەی جیماعی لەگەڵدا کردووە) ئەبو داود و بەیهەقی گێڕاویانەتەوە. نەوەوی دەفەرموویێت: ئیسنادەکەی حەسەنە.

شەشەم: ئەو جۆرە ئافرەتانە حوکمی ئافرەتی خاوێنیان هەیە، نوێژ بکەن و ڕۆژوو بگرن و ئیعتیکاف بکەن و قورئان بخوێنن و دەست لە قورئانەوە بدەن و هەڵی بگرن و هەموو عیبادەتێك بکەن، وە ئەمەش ڕای هەمو زانایانی لەسەرە[٣].

==================

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

(3) خوێنی حەیز خوێنێکی فاسیدە، بەڵام خوێنی (استحاضة) خوێنێکی تەبیعیە ، هەربۆیە لە یەکەمیاندا ڕێی عیباداتی لێ گیراوە، بەڵام لە دووەمدا نا.